

Szijártó István

Pannonia dícsérete (Egy találkozó-sorozat krónikája)

*„Eddig Itália földjén termettek csak a könyvek,
s most Pannonia is ontja a szép dalokat.
Sokra becsülnek már, a Hazám is büszke lehet rám,
szellemem egyre dícsőbb, s általa híres e föld.”*

Janus Pannonius verse szellemében rendeztük meg 2005 májusában immár hetedszer nemzetközi költő-fordító-szerkesztő konferenciánkat. Az előzmények is Keszthelyhez kötődnek, ahol már a nyolcvanas évek végén a Berzsenyi Társaság és az Anyanyelvi Konferencia rendezvényein találkoztak írók a Kastélyban. Természetes volt számomra, hogy 1992-ben a Magyar Írók Első Világtalálkozójának szervezők dr. Czoma Lászlóhoz, a Helikon Kastélymúzeum igazgatójához forduljak: legyen házigazdája a rendezvénynek, melyet a Magyarok Világszövetsége a Magyar Írók Szövetsége és a Berzsenyi Társaság, az Anyanyelvi Konferencia együttműködésével szervezett. Ez a tanácskozás egyike volt azoknak az értelmiségi találkozónak (Orvosok, mérnökök, filmesek, vállalkozók, könyvtárosok, diákok), melyeket az 54 év szünet után összehívott 1992. aug.19-20.-i Magyarok III.Világkongresszusa előrendezvényének szántunk. Augusztus 17-18-án így találkozott Keszthelyen a rendezők közös munkája eredményeképpen – Papp Árpád koordinálásával – öt kontinensről 150 magyar író. Hazatértek. A tanácskozásról a Berzsenyi Társaság, Kaposvár Város Önkormányzata és a Magyarok Világszövetsége támogatásával két füzet is megjelent, rögzítve a résztvevőket, az előadások és hozzászólások rezüméit. Ahogy történelmi volt a Világkongresszus reagálása Antall József miniszterelnöknek az alkalomhoz illő kijelentésére: „lélekben 15 millió magyar miniszterelnöke kívánok lenni!”, és Csoóri Sándor bejelentése – a Duna TV létrehozásáról, mely a miniszterelnököt éppúgy meglepte, mint a politikusokat, de a több ezer küldött tapsa és az egyenes TV- és rádióközvetítések visszavonhatatlansága legitímálta ezt. És tegyük hozzá: a „ki a magyar? „vitákat új évezredünkre is érvényesen eldöntötte a mózesi botját markoló Teller Ede, akinek „Magyar testvéreim!” megszólítása feloldott mindnyájunkat minden ostoba kollektív bűnösség, antiszemita vád alól. A jelenlevők percekig dübörgő tapsa nyugtázta, köszönte a nagy tudós szavait.

Történelmi volt az írótalálkozó is, mely először hozta egy szellemi égbolt alá a világban szétszórta élő, alkotó, különböző irodalmi ízlések képviselőit. (Csoóri Sándor fővédnök nem tudott személyesen Keszthelyre jönni, telefaxon küldött köszöntő levelet „Kedves Pályatársaim! Barátaim! Mindnyájatokat megkövetve, sarutlanul, mezítláb érkezik hozzátok ez a levél. Tudom, ott kéne lennem köztetek ...” Megrendítő őszinteséggel írt azokról a forró nyári hetekről, a hazai izzó politikai légkörben, állandó sajtótámadások és baráti kétkedések közepette (lehet-e, szabad-e 54 év után összehívni a világban élő magyarok képviselőit, szellemi, társadalmi, üzleti elitjét?) A 16 órás munkanapokat követő, éjszakába nyúló tárgyalások csodálatos, lázas napjai voltak ezek, hiszen mindenki Csoórral akart beszélni, elmondani legszemélyesebb történetét, vagy éppen kisebbségi közösségének súlyos sérelmeit. A kézfogások, a szellemi és lelki hídépítés csodálatos napjaiban ugyan kitől várhatott volna megértést, ha nem az életművét ismerő pályatársaktól? Akik tudják, milyen nehéz az állandó fizikai-szellemi és egyre növekvő lelki terhelés mellett írni. Érvényes és igaz gondolatokat, szép és egyenes szavakat adni útmutatásul az újra egységbe forrasztható nemzetnek... A találkozó jegyzőkönyve őrzi több író értetlenkedését, némelyikük grimaszát is látom: hol van az Elnök? Miért nincs itt a legfontosabb tanácskozáson? Két nap múlva aztán már mindenki előtt világossá válhatott: azt tette, amit csak Ő tehetett, amihez az író köztársasági elnöknek karizmája, a történész miniszterelnöknek adottsága nem volt: megfogalmazta mozaik nemzetünk, a szét-töredezett és mégis egységes magyarság következő félezer évének legfontosabb teendőjét. A víziót, melyet a legmesszebb látó magyaroktól tanult: kezdjük el a magyarság újra egyesítésével az újabb sikeres

félezer évet. Fordítsuk javunkra a tragikus tényt, hogy 150 országban szétszórta élünk...)

Az öt kontinensen élő magyar írók hazatérése – ezután már egymást érték magas állami kitüntetések, könyveik kiadása, az irodalmi rendezvények és közönségtalálkozók, a nagy könyv heti seregszemlék – lehetővé tette számunkra, hogy az Országgyűlés Kulturális Bizottságának és a Magyarok Világszövetségének támogatásával 1996-ban meghívjuk irodalmunk külföldi barátait, a műfordítókat is a következő találkozóra.

A Magyar Pen Club, a Magyar Írószövetség és természetesen a Magyarok Világszövetsége részt vett a Pannónia dícsérete találkozó szervezésében, de a Berzsenyi Társaság elnöksége (melynek magam is tagja vagyok) a jelenlevők többségi döntésével nem vállalt társszervezést. A Balaton Akadémia Vörösberény-Felsőiskáz-Szombathely-Lendva- Balatonboglár helyszínekkel a 3 napos rendezvényt megszervezte, és sikeresen lebonyolította. (A Balaton Akadémia könyvek sorozata 29. kötetében részletes, fényképekkel dokumentált beszámolót készítettünk erről.) A szervezéshez Balatonalmádi, Szombathely, Lendva és Boglár önkormányzata is csatlakozott, s az olasz, görög, máltai résztvevők is ugyanolyan jól érezték magukat, mint a környező országokból jött írók és hazai társaik. A föelőadásokat Hubay Miklós, Tornai József, Borzsák István, László Gyula, Erdélyi Zsuzsanna, Kodolányi Gyula, Beke György, Dobos László tartották; Papp Árpád egy egész mediterrán irodalmi blokkot tolmácsol (olasz, görög, máltai írók: Nat Scamacca, Panosz Miszerlisz, Olivier Friggieri műveit). A rendezvényen részt vettek a legrangosabb hazai irodalmi folyóiratok, meghívtuk a Dunántúl minden irodalmi folyóiratát és periodikáját is. Összegezve: a tanácskozásokon és a kapcsolódó költői esteken 13 ország száz írója, szerkesztője, fordítója keresett választ arra, hogy mit tehet az irodalom, különösen a provincia, Pannónia irodalma az emberekért, a hazáért, s hogyan látnak bennünket irodalmunk külföldi barátai. (A Balaton Akadémia könyvek 29. köteteként 370 oldalas, fényképekkel gazdagon dokumentált ezer példányos beszámolót adtunk közre erről.)

1999-ben – tudva, hogy a 2000. év bőven ad majd teret a találkozókra, az ünneplésre – hívtuk össze, tovább szűkítve a kört – a Csalóköztől a Várvidéken és Muravidéken át Szlavóniáig terjedő Pannoniáról, a Balaton térségére, – hogy bemutassuk a Balaton régió irodalmi értékeit.

A tó körüli önkormányzatok segítségével (az 1996. évi támogató körrel, melyből ezúttal az Országgyűlés hiányzott) Budapestről kiindulva Balatonbogláron, Keszthelyen és Balatonfüreden rendeztük a 3 napos találkozót. A résztvevők zöme azonos volt a három év előttivel, ciprusi, osztrák költők, szerkesztők, szerb irodalomtörténész, gazdagította a három évvel korábbi találkozó körét. Az előadók: Csoóri Sándor, Németh Magda, Somlyó György, Gencso Hrisztov, Tüskés Tibor, Herbert Zinkl, Eduard Ferstl, Stefan Miletich; Györfly László író-színművész tolmácsolta a német blokk szerzőit. Sava Babić, Margarit Jekov, Németh István Péter és mások –13 ország 28 településének 60 költő-fordító, szerkesztője – egyetértettünk abban, hogy a Balaton egy és oszthatatlan, mindnyájunk – az itt élők, s az Európa természeti szépségeit, művészeti értékeit becsülnék – közös kincse.

A konferencián elhangzottakat a Balaton Akadémia könyvek 54. köteteként jelentettük meg. A Laus Pannoniae tanácskozásokat ezután már nem a földrajzi, hanem a század legfontosabb gondolati – szellemi-erkölcsi dilemmái és az ezekre adható válaszok felől közelítettük.

2002 nyarán Balatonöszödön – Illyés Gyulára emlékezve – a hatalom és erkölcs kérdéséről rendeztünk tanácskozást („Egy mondat a zsarnokságról..“).

Az egy napos találkozó félszáz költő vendége és az ugyanennyi érdeklődő irodalombarát meghallgatta Csoóri Sándor előadását, aki Illyés művét a XX. század legjelentősebb műveként elemezte, Nagy Gáspár, Fekete Gyula, Bence Lajos, Tari István, Spyros Zambelis, Maja Paczoska és mások verseit, előadásait. A keleti vallások, filozófiák és a kereszténység hatalom felfogásáról Bárdi László és Kellermayer Miklós professzorok értekeztek. Az Ars Renáta énekegyüttes, Csernák Árpád színművész Illyés tolmácsolása tette emlékezetessé az öszödi találkozót, melynek szünetében megkoszorúztuk a mártír miniszterelnök, Nagy Imre akkoriban Párizsból hazahozott és Öszödön felállított szobrát. (A Párizsban élő Kilár István alkotása az első Nagy Imre szobor volt, melyet a település vezetői és a Balaton Akadémia Egyesület „hívott” haza.) A rendezvényt elvben mindenki támogatta, a gyakorlati (pénzügyi) támogatás azonban továbbra is elhanyagolható volt. A találkozók fő védnökének ismét Csoóri Sándort kértük fel – de ezúttal a Magyarok

Világszövetségét, mely 2000 nyara óta már a pártpolitika harcmezéjén vitézkedett- már nem hívtuk társrendezőnek.

A görög, lengyel, szlovéniai, szerbiai és anyaországi magyar résztvevők elhangzott előadásait videokazetta őrzi, s reméljük ezt is megjelentethetjük egyszer.

Arra azonban jó volt ez a szegénység és eszköztelenség, hogy elhatározzuk: a Laus Pannoniae költő-találkozó megrendezésével nem fogunk 3 évet sem várni, – hanem szerényebb körülmények között, kevesebb résztvevővel, – évente találkozunk.

2003. június 21-22-én Keszthelyen a Helikon Kastélymúzeumban, a Balaton Akadémia új otthonában Németh Lászlóra emlékezve, az értelmiség felelőségéről beszélünk. Felsőz író, szerkesztő, fordító látunk vendégül; 13 szellemi műhely – könyvsorozatok, irodalmi periodikák – vezetői beszéltek munkájukról, terveikről. „Fűre, madárra bízott remény...” – ez a Csoóri Sándor-verssor volt mottója Európa és a magyarság jövőjét taglaló előadásainknak, melyek alaphangját Németh László 1943 nyarán a szárszói tanácskozáson elmondott helyzetértékelő beszéde (Szabó András előadóművész értő tolmácsolásában hallgattuk) adta meg. Fekete Gyula, Karol Wlachovsky, Bence Lajos, Péntek Imre, Papp Árpád, Varga István és mások fejtették ki véleményüket a Németh Lászlói „jövősejtések” aktuális vonatkozásairól. A Balaton Akadémia az év irodalmi és történelmi CD-jének Németh László (Arcanum) és Széchenyi (LogodBT) összes művének kiadását, az elmúlt év könyvének Püski Sándor Könyves sors-magyar sors c. munkáját választotta. A nemzet sorskérdéseivel legkövetkezetesebben foglalkozó folyóiratnak a Hitelt, a legrangosabb irodalmi könyvsorozatnak az Örökséget (Tricolor BT) jelölte meg.

Fekete Gyula szerkesztő-kiadó beszélt a 25 kötetes sorozatról. Maguk az írók válogatták „örökhagyó” köteteket – közülük Páskándi Géza, Mészöly Miklós, Mátyás Iván, László Gyula, Keresztury Dezső, Wass Albert, Hegedűs Géza, Simonyi Imre, Varga Domokos már elhunytak – melyek hányatott sorsára mi sem jellemzőbb, hogy a Libri könyvkereskedő hálózat egyet sem vett át terjesztésre olyan kötetekből, melyekből a Püski Kiadó egyedül több ezret eladott. A Könyvtárellátó pedig ugyancsak nem tartotta érdemesnek a közkönyvtárak és az iskolai könyvtárak részére ajánlani ezeket. (Néhány élő szerzőt említek a sorozatból: Sütő András, Sánta Ferenc, Csoóri Sándor, Juhász Ferenc, Nemeskürty István.) Egyszerű lenne pártpolitikai, ideológiai okokat keresni – de négy kormány nem támogatta a vállalkozást, a kortárs irodalom legjobbjainak ilyen együttes megjelenését – mondjuk inkább azt, hogy kulturális politikánk évtizedes szent együgyűségéről lehet szó. (Elmózdulást reméltünk 2004 nyarán, Hiller István miniszter megoldási ígéretét ismerve.) A tanácskozás vendégei voltak – immár másodszor- Takisz Tranulisz (Athén) és Andreas Tzurasz (Arahova) görög írók. Tranuliszt Gorkijként, Dickensként, Panait Istratiként emlegetik szülőhazájában. Gyerekkorától téglagyári vályogvetőként dolgozott, iszonyú szegénységből küzdötte fel magát a tehetősök közé. Ahogy a földből ásta a vályogot a háznak, úgy gazdag élettapasztalatát, s a nyelv eszközét – ezt a jelképes téglavetést – ajánlja a hazának. Papp Árpád Tranulisz főművét ez alkalomra fordította magyarra, s a jelenlevők részére az idős író dedikálva szétosztotta könyvét. A Muratáj, a Somogy, az Új Dunatáj szerkesztői, a pécsi Hetedhétvár, a Badacsonyi Almanach, a tolnai Kézjegy antológiák, a keszthelyi Helikon Öröksége, a Hévíz, az Örökség- Kaposi kiskönyvtár, a házigazda: Balaton Akadémia könyvsorozat bemutatkozása – megerősítette a jelenlevőkben a kapcsolatkereső szándékot.

A találkozó felkért védnökei közül jelen voltak Németh Magda, Lőrinczné Kiss Ilona, Fekete Gyula, Kiss Bódog Zoltán és Czoma László. A vendégek most csak négy ország 23 településéről érkeztek, de a Helikoni emlékmű jelképes koszorúzása, a lírikusok bemutatkozó órája, s a Zala megyei közgyűlés elnökének köszöntője (s a szerencsére nem jelképes koccintás – a Bakonyi Károly által nemesített, méltán világhírű cserszegi fűszeressel), majd Szokolay Balázs mesterkurzusának nagyszerű záróhangversenye, s a másnapi beszélgetés a régió irodalmi gondjairól – sokunknak emlékezetes marad.

A 2004 június 18-19-20 – án ismét Keszthelyre, a Kastélyba jöttünk, a VI. Pannonia dícsérete költő-fordító-szerkesztő találkozóra, európai magyarságunkról beszélgetni. Ez egyben megemlékezés volt Zala megye szülőtte, Keresztury Dezső centenáriumáról. Az országos Keresztury Dezső emlékbizottság ülése után Borzsák István akadémikus-elnök közös Eötvös Collegiumi éveikről, Kalász Márton írószövetségi elnök a költő-fordító-irodalomtörténész-könyvtáros-miniszter páratlanul gazdag életművének jelentőségéről

beszéltek. Várhelyi György szobrászművész az ünnepi alkalomra készítette el Keresztury emlékérmét, mely az író portréja és az Eötvös Collegium képe mellett az író üzenetét őrzi: „Sorsunk nálunk nagyobb hatalmak kezében van, de jellemünk a magunkéban!” Öt ország 20 településéről a 66 meghívottból 53-an eljöttek. Az író özvegye és a konferencián megjelent 10 védnök 18 előadást (Tornai József, Dobos László, Bába Iván, Filippinyi Éva, Pete György, Fekete Gyula, Péntek Imre, Tari István, Bence Lajos, Papp Árpád, Varga József, Konczek József és mások) hallgatott meg, két költői esten 30 költő versét (dr. Leisen Antal színművész és Szabó Palma előadóművész tolmácsolásában) ismerte meg és 7 könyvbemutatót (köztük Kellermayer Miklós, Göncz László, Bárdi László új munkái) vett részt.

Kedvező sajtóvisszhanggal végződött a találkozó, s reméljük az Illyés és Németh László tanácskozással együtt a Balaton Akadémia könyvek sorozatában ennek is közreadhatjuk anyagát.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma mellett a Balaton Szövetség, Zala és Veszprém megyék, Kaposvár városa, a Helikon Kastélymúzeum Kht, s több magánszemély támogatta a konferenciát. Keresztury Dezső életműve a minőség hívószava volt. Európai magyar volt, aki íróként, miniszterként, tanárként is vallotta, hogy a legfontosabb: dolgozni becsülettel a Haza javáért. Janus Pannonius szavaival: „Pro salute Patriae!”

A „Pannónia dicsérete” költők, fordítók, szerkesztők VII. találkozásának központi gondolata az irodalom nemzetegyesítő ereje volt.

A József Attila emlékére szervezett program május 27-én Keszthelyen a Kastélyban kezdődött és 28-án Lendván a Bánffy Központban folytatódott. A 43 jelenlevő 7 ország 18 települését képviselte. 30-an szóaltak fel. A találkozón adta át az országos centenáriumi emlékbizottság nevében a Keresztury Dezső jutalmat (az emlékbizottság oklevele, Várhelyi György Keresztury-emlékérmé) Kalász Márton, a Magyar Írószövetség elnöke Bence Lajos költő-szerkesztőnek, Lengyel Tamás és Németh István Péter költőnek – műfordítóknak. (Utóbbi nem tudott személyesen megjelenni.) „Tiszta szívvel” címen Csernák Árpád író, színművész József Attila verseiből készített „csokrot”, s a Kilencek költőcsoport tagjainak egy-egy versével emlékezett a születésnapjára. Zsille Gábor bevezetőjével két verselemzést hallottunk az istenkereső költőről Ladik Katalintól és Ács Józseftől (József Attila: Tanítások). Péntek Imre és Konczek József a József Attila filológiát gazdagították a tanulmányaik ismertetésével. Az Aracs című délvidéki folyóiratot is bemutató Tari István, Bence Lajos, Szigeti Lajos, Acsádi Rozália, László – Kovács Gyula versei és a Szófiából érkezett Margarit Zsekov haiku-i maradtak emlékeztetések.

Lendván, a Bánffy Központban Dobos László, Fekete Gyula, Csapó Endre (utóbbi a Dél keresztje alatt élő magyarokról), a nemzet kulturális egységéről, az irodalom nemzetegyesítő erejéről beszéltek.

A jelenlevőknek emlékeztetés maradt a Londonból érkezett Czigány Lóránt kitűnő előadása (A kataklizma emléke – 1956 a nyugati magyar költők verseiben) és a verseket tolmácsoló Czigány Magda is megérdemelt sikert aratott. Őket 70. születésnapjukon is köszönthettük a Balaton Akadémia emlékérmével. Kerékgyártó István regényrészlete (Makk ász az Olajfák hegyén), Csernák Árpád novellái (A vörös bohóc) és Wessely Gábor naplójegyzetei után a Pannon Tükör és a Muratáj bemutatása (Varga József) zárta a konferenciát.

Az előadások – hasonlóan a korábbi találkozókhoz, melyeket először a világ minden részéről összehívott íróknak, később a Pannon térségből, a Balaton vidékéről összehívottaknak szerveztünk, majd Illyésre (a hatalom és erőszak kérdése), Németh Lászlóra (az értelmiség feladata), Keresztury Dezsőre (az európai magyarság) emlékezve tartottunk, s a legutóbb József Attilára (az irodalom nemzetegyesítő ereje) emlékezve tartottunk – megerősítették valamennyiünkben a hitet: a magyarságot emelkedő nemzeté csak a közmegegyezés és a nemzeti összefogás teheti újra.

Összegzés helyett

Talán szokatlan, hogy éppen a VII. találkozó után készítsünk összefoglalót, de a Magyar Írók első világtalálkozója (1992 Keszthely) óta eltelt 13 év során a Balaton Akadémia által szervezett „Pannónia dícsérete” találkozókra eddig 200-nál több író, fordító, szerkesztő vett részt 15 országból. (Ciprus, Málta, Görögország, Olaszország, Németország, Ausztria, Anglia, Ausztrália, Csehország, Szlovákia, Lengyelország, Szlovénia, Szerbia, Bulgária)

1996 óta központi pénzügyi támogatást nem tudtunk szerezni, helyi pályázati ill. önkormányzati erőből és részvételi díjakból biztosítottuk a Budapest, Balatonalmádi, Balatonfüred, Badacsony, Felsőiszkáz, Szombathely, Balatonöszöd, két alkalommal Balatonboglár és Lendva, négy alkalommal Keszthely – helyszíneken rendezett találkozók résztvevőinek és az érdeklődők számára emlékezetes írótalálkozókat. A „Laus Pannoniae” rendezvényei nem „fővárosi” és „vidéki”, nem „anyaországi” és „kisebbségi”, „nemzetiségi” vagy „emigráns” írók összejövetelei voltak, – hanem személyiségük okán meghívott, szuverén alkotók: – költők, fordítók, szerkesztők – találkozói, akiknek fontos volt, hogy eljőjenek – a téma, vagy a résztvevő társak barátsága (vagy mindkettő!) okán. Köszönjük ezt nekik, s bizalommal várjuk őket ezután is.

Kalász Márton a Magyar Írószövetség elnöke és Szijjártó István a Balaton Akadémia elnöke a májusi tanácskozás megnyitóján

Kalász Márton adta át Bence Lajos költő-szerkesztőnek (Lendva) a Keresztúry-díjat